

СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 316.7:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.3.14>**Болотова Вікторія Олександрівна**

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-2123-9777

Чернявська Оксана Володимирівна

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-4492-2432

Байдак Тетяна Михайлівна

кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, Харків, Україна
orcid.org/0000-0001-7616-0949

ПЛАТФОРМА ТІКТОК ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНИХ ПРАКТИК ПІДЛІТКІВ

Стаття присвячена соціологічному аналізу впливу соціальної мережі TikTok на формування девіантної поведінки серед підлітків. **Актуальність проблеми** зумовлена стрімким зростанням ролі цифрових платформ у процесах соціалізації молоді, водночас із недостатньою вивченістю специфічних механізмів, через які TikTok сприяє поширенню ризикованої або соціально неприйнятної поведінки. Зокрема, сучасні дослідження переважно зосереджені на психологічних аспектах інтернет-залежності або поверхневих характеристиках контенту, тоді як соціологічний аналіз цифрових механізмів впливу на поведінку – усе ще фрагментарний. У статті узагальнено міждисциплінарні підходи: теорію цифрової соціалізації, теорію девіацій, поняття *peer contagion* (поведінкового зараження у цифрових мережах), ефект онлайн-дезінгібіції, а також концепцію алгоритмічного управління увагою (*algorithmic governance*).

Метою даної статті є соціологічне осмислення впливу соціальної мережі TikTok на формування девіантної поведінки серед підлітків, із фокусом на специфічні механізми, притаманні саме цій цифровій платформі.

Методи дослідження. Для виявлення впливу TikTok на поведінкові патерни підлітків, зокрема повторення ризикованих дій, реакцій на провокативні відео, соціального наслідування інфлюенсерів, а також когнітивних і афективних ефектів взаємодії з платформою було проведено пілотажне соціологічне дослідження підлітків віком від 11 до 15 років. Особлива увага приділялась трьом теоретичним механізмам: *peer contagion*, алгоритмічному підсиленню контенту та ефекту онлайн-дезінгібіції. Дані збиралися за допомогою онлайн-анкетування, вибірка

стихийна, сукупний обсяг вибірки становив 567 респондентів. Здійснене дослідження носить пілотажний характер, не є репрезентативним, але дозволяє виокремити наявні тенденції. Дані були оброблені у SPSS із використанням двомірного аналізу та тесту χ^2 для виявлення статистично значущого зв'язку між змінними.

Результати дослідження засвідчили, що підлітки, які споживають російськомовний або англomовний контент, частіше натрапляють на відео з ознаками девіації (агресія, нецензурна лексика, трюки, булінг), а також виявляють вищий рівень повторення побаченого. Встановлено також значущу роль таких чинників, як бажання бути в тренді, наслідування інфлюенсерів та нудьга.

Спостерігається низький рівень цифрової обізнаності: лише третина підлітків усвідомлює, що TikTok збирає персональні дані та формує стрічку для посилення емоційного впливу. Дослідження також показало наявність певного соціального тла – зокрема, досвід конфліктів, емоційної пригніченості або самотності – яке може підсилювати вразливість до девіантних моделей поведінки. Отримані результати дозволяють окреслити потенційні напрями профілактики та цифрової просвіти молоді.

Ключові слова: соціальні мережі, TikTok, цифрова соціалізація, підлітки, девіантна поведінка.

Вступ. Упродовж останнього десятиліття соціальні мережі трансформувалися з інструментів комунікації у складні цифрові середовища, які істотно впливають на процеси соціалізації, формування ціннісних орієнтацій, моделей поведінки й уявлень про соціальні норми, особливо у підлітковому віці. З огляду на високу залученість молоді до цифрової взаємодії, зростає суспільний інтерес до аналізу потенційних ризиків такого середовища, зокрема щодо поширення девіантних практик. Одним із найпотужніших за охопленням і впливом цифрових майданчиків сьогодні є соціальна мережа TikTok, яка за короткий час набула глобального розповсюдження серед підліткової аудиторії.

Платформа TikTok формує нові поведінкові стандарти через персоналізовану стрічку коротких відео, що генерується на основі алгоритмів рекомендацій. Така модель поширення контенту сприяє гіперінтенсивному споживанню інформації, зниженню уваги, прискореному формуванню норм і естетик, які часто не проходять етичну або психологічну рефлексію. Особливо небезпечними є випадки, коли через TikTok відтворюються та нормалізуються девіантні форми поведінки – агресія, булінг, аутоагресія, участь у небезпечних челенджах, порушення соціальних норм і провокативні експерименти з ідентичністю.

Підлітковий вік – особливо вразливий період розвитку, що супроводжується кризою ідентичності, пошуком соціального визнання, залежністю від думки однолітків.

Визначення вікових меж підліткового періоду завжди було предметом наукових дискусій. Згідно з класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я [1], підлітковий вік охоплює період від 10 до 19 років. Однак для аналізу впливу соціальних мереж особливий інтерес представляє більш вузька вікова група 11–15 років, що обумовлено низкою ключових факторів. Дослідження [2] демонструють, що саме у віці 11–15 років відбувається переорієнтація з сімейних на групові зв'язки, що робить підлітків особливо вразливими до механізмів соціального зараження (peer contagion) [3].

У цьому віці відбувається формування світогляду, а рівень опору зовнішнім впливам часто є недостатнім. У таких умовах цифрове середовище TikTok може виступати не лише як канал розваги чи творчості, а й як потужний механізм соціального конформізму або, навпаки, деструктивного протесту, що формує ризик виникнення девіантної поведінки як засобу самореалізації або втечі від соціального тиску.

Попри значну кількість досліджень щодо цифрової поведінки молоді, проблема впливу алгоритмізованого контенту TikTok на формування девіацій у підлітків лишається недостатньо дослідженою в соціологічному дискурсі. Зокрема, мало уваги приділяється вивченню того, як цифрові патерни взаємодії, явище онлайн-дезінгібіції та нормалізація ризикованої поведінки через тренди сприяють девіаціям. Водночас у публічному полі обговорення девіантного контенту в TikTok часто набуває морально-панічного або репресивного характеру, тоді як для наукового аналізу важливо зберігати об'єктивність і критичну дистанцію до цифрових практик.

Актуальність дослідження обумовлюється також складним безпековим контекстом в Україні, де соціальна нерівність, психоемоційна напруга, дезінтеграція родинних структур на тлі війни підсилюють дію цифрових чинників ризику. У цих умовах розуміння механізмів впливу соціальних мереж, зокрема TikTok, на девіантну поведінку підлітків є необхідною передумовою для формування ефективних стратегій профілактики, цифрової освіти, інституційного регулювання та підтримки підліткової аудиторії.

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що феномен девіантної поведінки підлітків у цифрову епоху тісно пов'язаний з особливостями взаємодії в соціальних мережах. TikTok, як одна з найпопулярніших платформ серед молоді, стає предметом зростаючого інтересу з боку психологів, соціологів, педагогів та фахівців у сфері медіа.

На українському науковому просторі питання взаємозв'язку між цифровими платформами та девіантною поведінкою розглядаються передусім у контексті психологічної дезадаптації, емоційних порушень, проявів агресії та зниження рівня соціальної відповідальності. Так, у статті Берегової Н. та Шеремет А. проаналізовано основні типи девіацій у підлітковому віці, серед яких агресія, ігрова залежність, соціальна ізоляція, а також визначено роль цифрового середовища в розвитку цих форм поведінки [4]. Артинюк В. у своїй праці зосереджується на теоретико-методологічному осмисленні причин девіантної поведінки, зазначаючи, що цифрове перевантаження та постійна візуальна стимуляція формують емоційно нестійке реагування у підлітків [5].

Інші українські дослідження звертають увагу на небезпечний контент у TikTok, зокрема поширення челенджів із ризикованою поведінкою, сексуалізацію підлітків, романтизацію розладів харчової поведінки та нормалізацію агресії. Вергель Т., Сингаївська І. зазначають, що TikTok, зважаючи на свою візуально-маніпулятивну природу, створює для підлітків ефект «реальності без наслідків», що знижує рівень критичного мислення та посилює схильність до імітації побаченого [6].

На міжнародному рівні найбільш інтенсивно досліджується проблема problematic TikTok use (PTU) – тобто надмірного, нав'язливого використання TikTok, що асоціюється з когнітивними порушеннями, депресивною симптоматикою та імпульсивністю. У нещодавньому огляді в журналі *European Child & Adolescent Psychiatry* констатується зв'язок між тривалим користуванням TikTok і розладами концентрації, зниженням здатності до емоційної регуляції та підвищеною тривожністю у підлітків [7].

У статті Чжао Ї. та Вонг Ф. Ї. подано емпіричне дослідження, яке поєднує цифрові сліди користувачів TikTok із результатами опитування, і показує: ті підлітки, які споживають контент про алкоголь, вандалізм чи наркотики, у кілька разів частіше демонструють відповідні форми поведінки в офлайн-середовищі [8]. Це підтверджує дію механізму *peer contagion* – так званого «зараження» девіантною поведінкою, коли підлітки повторюють побачені онлайн моделі заради соціального схвалення.

Особливо важливою є увага до контенту, що стосується суїцидальних тем, аутоагресії, розладів харчової поведінки. У дослідженні Бікхема Д. та співавторів зазначено, що TikTok сприяє поширенню «зашифрованих» хештегів (так званий *algospeak*), що дозволяє уникнути модерації й водночас поширювати шкідливий контент серед вразливої аудиторії [9].

Феномен ефекту онлайн-розкнутості (*online disinhibition effect*), описаний Сулером Дж. Р., також широко використовується для пояснення девіантної поведінки підлітків у соцмережах. Він полягає в тому, що у віртуальному середовищі користувачі поведуться сміливіше, різкіше або деструктивніше, ніж у фізичному просторі, оскільки онлайн-взаємодія позбавлена безпосередніх соціальних наслідків. Для підлітків відсутність безпосередньої реакції співрозмовника, візуальна дистанція й відчуття «нереальності» взаємодії сприяють зниженню внутрішнього контролю, створюють уявлення про безкарність поведінки та підвищують вірогідність проявів вербальної агресії, провокацій чи навіть демонстрації аутоагресії [10].

В статті *The Guardian* наведено дані про те, що майже половина сімей з дітьми не мають достатніх цифрових навичок або інфраструктурного доступу до якісного онлайн-контенту, що ставить підлітків у нерівні умови соціалізації та сприяє переважанню алгоритмічно популярного, а не соціально безпечного контенту [11].

Загалом, провідні дослідження свідчать: девіантна поведінка підлітків у TikTok є не просто наслідком особистісних чи психоемоційних проблем, а результатом структурованого й алгоритмізованого впливу цифрової платформи, який посилює вже наявні ризики через механізми повторення, нормалізації та позитивного підкріплення.

Попри зростаючу кількість наукових публікацій, присвячених впливу соціальних мереж на психоемоційний стан молоді, аналіз актуальної літератури засвідчує наявність істотних прогалин у вивченні конкретних механізмів впливу TikTok на девіантну поведінку підлітків. Особливо слабо дослідженим залишається питання, як саме структура й динаміка цифрової взаємодії у TikTok стимулює поширення ризикованих, провокативних або соціально неприйнятних моделей поведінки серед юних користувачів.

По-перше, недостатньо вивчено, яким чином алгоритми платформи TikTok – передусім система рекомендацій – можуть сприяти повторному перегляду й наслідуванню девіантного контенту. У цьому контексті важливо зрозуміти, на які типи відео найчастіше натрапляють підлітки та якою мовою споживають контент, що дозволяє відстежити «вікно впливу» алгоритмів.

По-друге, потребує осмислення механізм цифрового «зараження» (peer contagion): повторення учасниками TikTok небезпечних челенджів, нормалізація агресії чи девіацій через участь у трендах або копіювання поведінки інфлюенсерів.

По-третє, малодослідженим залишається вплив онлайн-дезінгібіції (online disinhibition effect) – зниження рівня самоконтролю у віртуальному просторі. Підлітки можуть легше використовувати нецензурну лексику, ображати інших, знущатися з тварин або повторювати провокативні відео саме тому, що TikTok сприймається як «нереальне середовище», де все дозволено.

По-четверте, ще одним теоретично та емпірично важливим аспектом є вплив платформи не лише на індивідуальні, а й на групові моделі поведінки. Це особливо актуально для підлітків, оскільки поведінкові патерни у TikTok можуть формуватися через відчуття групової підтримки або тиску (peer pressure), що відбивається у мотиваційних причинах створення чи повторення девіантного контенту.

По-п'яте, досі не встановлено, в якій мірії онлайн-досвід переноситься в офлайн-життя.

Окремої уваги заслуговує усвідомлення цифрової безпеки підлітками: розуміння того, яку інформацію про них збирає TikTok, і чи помічають вони залежність або зміни в концентрації уваги після тривалого користування платформою. Ці чинники дають змогу виявити структурні умови цифрового середовища, які можуть сприяти девіантній поведінці опосередковано, через зміну когнітивних чи афективних реакцій.

Таким чином, окреслюється потреба в цілісному міждисциплінарному аналізі, який поєднує підходи соціології девіацій, теорії цифрової соціалізації, медіапсихології та теорії поведінки, щоб виявити специфіку та механізми впливу саме TikTok як цифрової екосистеми на формування девіантних моделей поведінки в підлітковому віці.

Мета та завдання. Метою даної статті є соціологічне осмислення впливу соціальної мережі TikTok на формування девіантної поведінки серед підлітків, із фокусом на специфічні механізми, притаманні саме цій цифровій платформі. Для досягнення цієї мети передбачено реалізацію таких завдань:

Описати характер споживання контенту у TikTok серед підлітків, зокрема мову відео, тематику, типи девіантного контенту та реакції на нього.

Виявити механізми цифрової взаємодії, що сприяють девіантній поведінці, зокрема алгоритмічний вплив, peer contagion, онлайн-дезінгібіцію, мотиваційні чинники та повторення побаченого.

Оцінити рівень цифрової обізнаності підлітків, зокрема щодо збору персональних даних TikTok, роботи рекомендаційного алгоритму та усвідомлення цифрових ризиків.

Дослідити соціальний контекст девіацій, зокрема зв'язок між досвідом ризикованої поведінки у TikTok і труднощами в особистому житті підлітків.

У сучасному медіасередовищі платформа TikTok набула значення не просто інструменту розваги чи соціалізації, а повноцінного середовища формування норм, моделей поведінки

та символічного порядку для підліткових спільнот. У цьому контексті особливої актуальності набуває соціологічний аналіз девіантної поведінки під впливом цифрового контенту – як результату взаємодії між структурними властивостями медіаекосистеми та соціальними механізмами поведінкової комунікації в групах.

Теоретичну основу дослідження становить насамперед класична соціологія девіацій, зокрема підхід Говарда Беккера, який розглядає девіацію не як індивідуальну аномалію, а як результат соціального процесу маркування й групового визначення норм [12]. У TikTok такі процеси маркування й нормалізації відбуваються публічно, через механізми вподобань, коментарів, вірусного поширення, що вказує на актуалізацію саме комунікативного виміру девіації – як колективно сконструйованого явища.

Не менш важливою є теорія диференціальних асоціацій Едвіна Сазерленда, відповідно до якої девіантна поведінка засвоюється через контакт з референтними групами, що схильні до порушення норм [13]. У випадку TikTok цифрові референтні групи формуються за допомогою алгоритмічного групування контенту – користувачі взаємодіють переважно з матеріалами, які підтверджують або посилюють уже наявні установки, включно з девіантними. Спостереження за тим, як підлітки повторюють челенджі, використовують нецензурну лексику, обговорюють дорослі теми чи відтворюють ризиковані дії, як зафіксовано в анкеті, свідчить про дію саме механізмів соціального наслідування в межах діджиталізованої підліткової спільноти.

Інтерпретацію таких динамік доповнює поняття цифрової соціалізації, яке вказує на зміну каналів і акторів соціального впливу в умовах медіазалежного дитинства. Робота Гекоскі А. переконливо показує, що цифрові платформи стають головним середовищем продукування норм та уявлень про допустиму поведінку, витісняючи школу, родину та інші класичні агенти соціалізації [14]. Це особливо помітно в питаннях, де підлітки повідомляють про зразки поведінки, які вони запозичили з TikTok, включно з нормалізацією лайки, агресії, тілесної демонстративності, а також із труднощами концентрації, пов'язаними з постійним споживанням короткого відеоконтенту.

Окреме місце посідає теорія медіалізації, зокрема її мережевий варіант, запропонований Мануелем Кастельсом. На його думку, сучасні медіа створюють нову форму соціальної реальності – медіареальність, у межах якої відбувається символічна боротьба за ідентичність і видимість [15]. TikTok, завдяки своїм алгоритмам і відео-формату, стає полем цієї боротьби: кожен користувач у конкуренції за перегляди і лайки може знімати шокуючі, провокативні, девіантні відео.

Варто також звернутися до теорії нормального аномалії Еміля Дюркгейма, де девіація постає як неминучий наслідок руйнування традиційних соціальних структур і норм. Сучасна цифрова епоха створює ситуацію комунікативної аномії – надлишок інформації, відсутність стабільних референтних структур і водночас миттєвий соціальний зворотний зв'язок (коментарі, лайки, дизлайки), що змінює механізми соціального контролю [16]. У цьому сенсі TikTok виступає як середовище новітньої соціальної нормотворчості, яка не завжди співвідноситься із загальноприйнятими етичними або законодавчими рамками.

Пояснення механізмів впливу соціальних мереж неможливе без урахування особливостей підліткового віку як періоду соціальної вразливості, пошуку ідентичності та прагнення до визнання. Ці характеристики роблять підлітків особливо чутливими до моделей поведінки, представлених у соціальних мережах, і схильними до наслідування навіть потенційно ризикованих або девіантних форм активності.

Однією з найпоширеніших теоретичних рамок у цьому контексті є теорія соціального навчання А. Бандури. Згідно з нею, поведінка формується через спостереження, імітацію та моделювання, особливо тоді, коли спостережувана дія супроводжується позитивним підкріпленням [17]. У випадку TikTok це виявляється в тому, що користувачі, зокрема підлітки, активно повторюють популярні відеотренди, зокрема ті, що передбачають порушення соціальних норм або демонстрацію ризикованої поведінки, заради схвалення у формі лайків, коментарів, зростання підписників. Таким чином, цифрове середовище TikTok реалізує класичну модель соціального навчання, в якій поведінка винагороджується за участі великої віртуальної аудиторії.

Цю ідею поглиблює теорія міжособистісного зараження (peer contagion), яку сформулювали Т. Дішюн [18], де підкреслюється роль взаємодії з «референтною групою» в передачі девіантних установок і моделей поведінки. Якщо у класичних умовах це були фізично наявні соціальні групи, то у TikTok аналогом виступає спільнота навколо певних хештегів, трендів або авторів контенту. Ця віртуальна група формує і підтримує певні норми, а повторення деструктивного контенту (наприклад, небезпечні челенджі або булінг як «жарт») розглядається не як девіація, а як норма, що створює ефект самопідсилення.

Ще одним важливим аналітичним інструментом виступає теорія планованої поведінки І. Ажзена [19], яка постулює, що людські дії формуються на основі наміру, а намір залежить від установки, суб'єктивної норми та сприйняття контролю над поведінкою. У цифровому просторі TikTok установка може бути сформована зображенням ризикової поведінки як модної або гідної наслідування. Суб'єктивна норма задається тим, що такий контент є «в тренді», а сприйняття контролю зменшується через анонімність і швидкоплинність взаємодії. Таким чином, TikTok створює структури, які активно впливають на наміри й рішення підлітків щодо своєї поведінки – зокрема девіантної.

Особливу увагу дослідників останніх років привертає алгоритмічна логіка платформ, яку детально описують у своїх роботах З. Туфекчі, С. Нобл та інші [20]. Вони вказують на феномен алгоритмічного радикалізму: з метою утримання уваги користувача платформи (включно з TikTok) просувають дедалі більш емоційно заряджений, сенсаційний або провокаційний контент. Це означає, що підліток, який спочатку переглядав нешкідливі відео, може поступово бути «втягнутий» у перегляд більш екстремального, шокуючого або девіантного контенту – без свідомого вибору з його боку.

Цей механізм тісно пов'язаний із теорією нормалізації девіацій, яка отримала розвиток у рамках культурної кримінології. Як зазначає М. Пресді, девіантна поведінка стає частиною буденного, естетизованого й навіть розважального контексту, коли вона постійно репрезентується в культурному полі [21]. У TikTok цей процес проявляється в повторюваності контенту, пов'язаного з булінгом, сексуалізацією, демонстрацією депресивного стану або аутоагресії, що подається під виглядом творчого самовираження або навіть «самодопомоги». Внаслідок цього стираються межі між соціально прийнятним і неприйнятним, а молодь втрачає чіткі орієнтири у визначенні норми.

Таким чином, розглянуті теоретичні підходи – від класичної теорії соціального навчання до сучасних концепцій алгоритмічної селекції контенту – дають змогу комплексно осмислити механізми впливу TikTok на девіантну поведінку підлітків. Спільним для них є визнання ролі цифрового середовища не як нейтрального інструмента, а як активного чинника соціалізації, який структурує норми, моделює поведінку і підсилює ризики вразливих груп. Особливої ваги це набуває у підлітковому віці – періоді максимального впливу зовнішнього схвалення, підвищеної чутливості до конформізму та нестабільної самооцінки. Поєднання класичних теорій девіації, сучасних медіапсихологічних концептів і алгоритмічного аналізу дозволяє цілісно осмислити потенційний вплив TikTok на поведінкові патерни підлітків.

Методи дослідження. Для виявлення такого впливу, зокрема повторення ризикованих дій, реакцій на провокативні відео, соціального наслідування інфлюенсерів, а також когнітивних і афективних ефектів взаємодії з платформою було проведено пілотажне соціологічне дослідження підлітків віком від 11 до 15 років. Особлива увага приділялась трьом теоретичним механізмам: peer contagion, алгоритмічному підсиленню контенту та ефекту онлайн-дезінгібіції. Дані збиралися за допомогою онлайн-анкетування, вибірка стихійна, обсяг вибіркової сукупності становив 567 респондентів. З них 54 % дівчат та 46 % хлопців, що забезпечує порівнянність за статевою ознакою. Найчисельнішою віковою категорією виявилися респонденти віком 11–12 років (47 %), далі – 13–14 років (36 %) та 15 років (17 %).

Розподіл за статтю та віком був збалансованим: в усіх вікових групах представлені як хлопці, так і дівчата в подібних пропорціях, що дозволяє коректно аналізувати двомірні зв'язки без потреби в додатковому зважуванні.

Результати дослідження. TikTok є повсякденним медіапрактикою для абсолютної більшості опитаних. Понад 60 % респондентів зазначили, що користуються TikTok щодня принаймні годину: 28 % перебувають у додатку щодня понад дві години, ще 25 % – 1–2 години, а 17 % – від 30 хвилин до години.

Звертає на себе увагу, що понад 10 % підлітків постійно перебувають у TikTok (24/7). Цей показник є вищим серед дівчат (14 %), ніж серед хлопців (7 %), що свідчить про статеву асиметрію в інтенсивності використання ($p < 0.05$). Натомість хлопці частіше за дівчат користуються платформою епізодично – кілька разів на тиждень або на місяць (близько 16 % проти 10 %).

Також фіксуються вікові відмінності. Серед наймолодших респондентів (11–12 років) 10 % вже постійно перебувають у TikTok, але цей показник зростає до 16 % серед 15-річних. Із віком також зростає частка тих, хто проводить у TikTok більше 2 годин на день: 22 % у 11-річних, 34 % у 13–14-річних і 35 % серед 15-річних.

Найчастіше респонденти дивляться TikTok українською мовою – 70 % зазначили цей варіант. Проте з віком спостерігається тенденція до зростання частки російськомовного та англomовного контенту: серед 11-річних українську обирають 75 %, тоді як серед 15-річних – лише 60 %. Натомість англomовний контент споживають 18 % 15-річних (проти 11 % у молодшій групі), а російськомовний – 23 % (проти 13 %). Ці відмінності мають статистичну значущість ($p < 0.05$), і можуть свідчити про розширення кола інформаційного впливу на старших підлітків.

У межах опитування респондентам було запропоновано згадати, з якими видами відеоконтенту вони стикалися в TikTok. У межах опитування респондентам було запропоновано згадати, з якими видами відеоконтенту вони стикалися в TikTok. У позитивних TikTok-відео, на які натрапляли респонденти, найчастіше «висвітлювали допомогу іншим людям або тваринам» – 59 %, «мотивували займатися спортом, здоровим способом життя» та «долучатися до допомоги військовим ЗСУ, волонтерам» – 58 % та 52 % відповідно, «популяризували саморозвиток, навчання новому, корисному» – 35 %, «спонукали займатися мистецтвом, наукою» – 38 %.

У той самий час 44 % опитаних бачили відео, де виконувалися небезпечні для життя трюки чи челенджі. Частота перегляду такого контенту зростає з віком: від 43 % серед 11–12-річних до 47 % серед 15-річних. Така динаміка вказує на кумулятивний вплив алгоритмів, які, ймовірно, зі зростанням активності підсилюють експозицію до ризикованих відео.

31 % респондентів зазначили, що стикалися з відео з нецензурною лексикою, і цей показник майже вдвічі вищий серед 15-річних (49 %), ніж серед 11-річних (24 %). Аналогічно зростає частота контактів з контентом, який викликає депресивні або гнітючі емоції: від 4 % у молодших до 13 % у старших підлітків.

Також 15 % підлітків вказали, що бачили відео, де демонструвались нереалістичні стандарти краси, що є значущим фактором потенційного наслідування, зокрема серед дівчат.

Отже, експозиція до потенційно девіантного контенту – масова і частотна, а її характер змінюється з віком і, ймовірно, підсилюється алгоритмічно.

Мовна перевага має сильний вплив на характер контенту, з яким стикаються підлітки. Найменше негативного контенту фіксується серед користувачів, які переважно дивляться відео українською мовою, тоді як серед російськомовного і англomовного контентів показники суттєво вищі.

Небезпечні трюки чи челенджі бачили лише 38 % глядачів українськомовного контенту у порівнянні з 60 % російськомовного і 53 % англomовного. Відео з нецензурною лексикою – 22 % українськомовного, проти 55 % російськомовного.

Тематику булінгу, агресії, «дорослого» контенту, пропаганди порушень закону аудиторія українськомовного контенту бачить у 7 % випадків, тоді як російсько- та англomовного – у 20–25 %.

Серед користувачів, які переважно переглядають англomовний TikTok, фіксується вищий рівень експозиції до контенту з недосяжними стандартами краси (28 %), матеріалів, що викликають гнітючі психоемоційні стани (12 %), демонструють порушення соціальних норм (9 %) або навіть популяризують вживання психоактивних речовин (11 %).

Аналіз поведінкових наслідків споживання TikTok виявив, що підлітки не лише стикаються з ризикованим контентом, а й частково відтворюють побачене.

Найбільша частка повторень стосується просоціальної активності: 58 % зазначили, що повторювали дії, спрямовані на допомогу іншим, 60 % – на заняття спортом і ЗСЖ, 49 % – на саморозвиток. Хоча ці дії не є девіантними, вони є важливим фоном для аналізу поведінкової реактивності підлітків до контенту.

Що стосується негативних девіантних практик, то найбільше занепокоєння викликає той факт, що 4 % підлітків зізналися у відчуттях гнітючого психологічного стану, викликаного контентом, 4 % – у наслідуванні «дорослих» тем, 4 % – у слідуванні нереалістичним стандартам краси. Окремо фіксуються 2 %, які повторювали небезпечні трюки, вживання речовин, агресивну поведінку або порушення норм.

Хлопці частіше, ніж дівчата, вказують на повторення небезпечних дій (7 % проти 1 %) та використання нецензурної лексики (7 % проти 5 %). Натомість дівчата частіше повторюють саморозвиткові або креативні дії, а також займаються мистецтвом (47 % дівчат проти 23 % хлопців). Ці розбіжності мають статистичну значущість ($p < 0.05$) і свідчать про гендерну диференціацію реакцій на однаковий тип контенту.

Віковий аналіз демонструє зростання частки ризикованих повторень із віком. Наприклад, наслідування дорослих тем характерне для 15 % 15-річних (проти лише 1 % серед молодших). Нецензурна лексика зростає з 3 % до 12 %, небезпечні трюки – з 3 % до 8 %.

Таким чином, можна говорити про ефект поступового розширення меж дозволеного у віртуальному середовищі, що узгоджується з концепцією online disinhibition.

Аудиторія російськомовного та частково англomовного контенту частіше відтворює патерни негативної девіантної поведінки, зокрема: депресивний стан – у 9 % споживачів російськомовного (проти 3 % україномовного); використання нецензурної лексики – 21 % споживачів російськомовного проти 2 % україномовного; повторення небезпечних трюків – 6 % російськомовних, у 2 рази більше за україномовних.

Споживачі англomовного контенту, натомість, частіше займаються саморозвитком (58 %), допомагають іншим (55 %), але також частіше повторюють контент зі стандартами краси (7 %) або з тематикою булінгу (4 %).

Це свідчить про більш поляризований характер англomовного контенту – поєднання ризикованого й просоціального.

Попри загальну значну гомогенність опитаних щодо соціального самопочуття, близько третини підлітків стикаються з особистими чи міжособистісними труднощами, що потенційно можуть впливати на характер їхньої взаємодії з TikTok. Так, 23 % респондентів вказали, що часто відчувають пригнічення, смуток або емоційне виснаження, що може виступати тригером до пошуку емоційно насиченого контенту або участі в трендах як форми компенсації чи втечі.

Проблеми у спілкуванні з дорослими та однолітками також є помітним фактором ризику. 10 % опитаних повідомили про часті конфлікти з батьками, тиск або нерозуміння, ще 9 % – про проблеми з однолітками, зокрема конфлікти, булінг чи почуття самотності. Ці обставини можуть сприяти посиленню чутливості до цифрової підтримки та уваги з боку інтернет-аудиторії, особливо через механізми peer contagion і прагнення «бути в тренді».

Натомість матеріальні труднощі та залежності не були задекларовані жодним з підлітків, що свідчить або про реальну відсутність таких проблем у вибірці, або про небажання декларувати їх у форматі онлайн-анкети. Травматичний досвід (втрати, насильство, переселення тощо) зазначили лише 4 % підлітків, що також може свідчити про латентність цієї проблеми або небажання її розкривати.

Загалом, 69 % респондентів заявили, що не стикалися з жодними з перелічених труднощів, що дає підстави вважати вибірку переважно благополучною в соціальному вимірі. Однак, навіть незначні частки підлітків з емоційною або соціальною вразливістю мають важливе значення, оскільки саме ці підгрупи потенційно більше схильні до наслідування девіантного контенту або некритичного його споживання.

Стать та вік школярів не впливає на наявність труднощів в їх житті або їх характер, проте спостерігається відмінність у респондентів, які споживають контент різними мовами.

Ті, хто більше споживає російськомовний контент частіше мають конфлікти з батьками (20 %), гнітючі стани (27 %) та проблеми з друзями (10 %), ніж ті, хто надає перевагу україномовному (8 %, 22 % і 10 % відповідно). Підлітки, які переглядають «англомовний» TikTok також частіше мають травматичний досвід (9 %), ніж інші, що може пояснювати підвищену поведінкову реактивність. Можна припустити, що контент є одним з чинників таких проблем.

Респондентам було запропоновано вказати, чому, на їхню думку, підлітки створюють провокативні відео. Найчастіше зазначалося бажання бути в тренді – цю мотивацію вказали 75 % опитаних. 65 % вважають, що така поведінка зумовлена прагненням отримати лайки й підписників, 38 % – прагненням привернути увагу друзів, 31 % – бажанням наслідувати блогерів.

Водночас 11 % вказали на тиск друзів, що прямо вказує на дію механізму peer contagion – соціального зараження через участь у челенджах і груповий тиск.

Значущою є також мотивація нудьгою (28 %), яка вказує на дефіцит офлайн-активностей або психоемоційне виснаження.

Хлопці частіше, ніж дівчата, вказували на прагнення наслідувати блогерів та нудьгу, тоді як дівчата – на соціальні очікування та бажання бути в тренді. Статистично значущі вікові відмінності в мотиваціях фіксуються насамперед щодо прагнення отримати лайки, яке домінує у старшій віковій групі.

Мова споживання прямо впливає на ціннісну структуру. Респонденти, які дивляться TikTok російською або англійською, значно частіше орієнтуються на схвалення з боку інших: «бути в тренді» – 82 % аудиторія російськомовного контенту, 70 % англомовного, проти 74 % україномовного; «більше лайків і підписників» – 75 % англомовного, 72 % російськомовного, 62 % україномовного; наслідування блогерів – 38 % російськомовного проти 27 % україномовного.

Споживачі TikTok російською мовою демонструють вищий рівень peer pressure: тиск друзів – 20 % (проти 8 % серед споживачів українською). Ці відмінності вказують на платформну соціалізацію, де контент іншомовних сегментів формує поведінкові патерни, орієнтовані на зовнішнє схвалення та ризиковані дії.

Респондентам також було запропоновано оцінити свої типові реакції на відео в TikTok, що викликають подив, тривогу або можуть бути небезпечними. Найпоширенішою відповіддю було пасивне споживання: 41 % респондентів вказали, що просто переглядають подібні відео та забувають. Ще 35 % зазначили, що не стикались із такими відео, що свідчить або про справжню відсутність такого досвіду, або про звичку не звертати уваги на ризики. Водночас 15 % підлітків діляться небезпечними відео з друзями, а 6 % – з дорослими. 26 % скаржаться на подібні відео до TikTok, а 21 % – блокують акаунти авторів. Лише 2 % зазначили, що повторюють або пробують повторити побачене, що свідчить про низький рівень усвідомлення потенційних ризиків.

Віковий аналіз засвідчує, що схильність до обговорення небезпечного контенту з дорослими знижується з віком (від 8 % серед 11-річних до 3 % серед 15-річних), тоді як частота обговорень із друзями зростає (від 10 % до 29 %). Це демонструє зміщення довіри з дорослих на референтну групу однолітків – один з ключових механізмів peer contagion.

Пасивне споживання (дивлюсь і забуваю) характерне для 58 % аудиторії російськомовного TikTok і 51 % англомовного, але лише 35 % україномовного. Водночас останні частіше скаржаться на відео (26 %) і блокують авторів (22 %), ніж аудиторія, яка дивиться російською мовою (16 %).

Рівень цифрової обізнаності серед підлітків у контексті використання TikTok є обмеженим. Лише 50 % респондентів розуміють, що TikTok збирає інформацію про їхні дії у додатку, а 22 % – що алгоритми TikTok викликають емоційні реакції або впливають на поведінку. Ще 13 % підозрюють, що їхні персональні дані можуть передаватися третім сторонам, а лише 12 % – що TikTok може відстежувати активність в інших застосунках.

Водночас 43 % прямо вказали, що ніколи не замислювалися про ці аспекти, а 18 % вважають, що TikTok взагалі не збирає жодних даних. Такий рівень необізнаності створює умови для цифрової вразливості, а також сприяє підвищенню ефекту алгоритмічного впливу, оскільки користувачі не рефлексують власну участь у цих процесах.

Статеві-вікові відмінності в цьому блоці є несуттєвими, проте фіксується загальна тенденція: з віком частка критично налаштованих респондентів зростає, тоді як доля неусвідомлених – зменшується, хоч і не до статистично значущого рівня.

Споживачі англomовного TikTok демонструють найвищий рівень цифрової обізнаності: 72 % розуміють, що TikTok відстежує взаємодію з відео; 42 % – усвідомлюють маніпуляцію емоціями через алгоритм; лише 30 % не задумувались про безпеку (проти 46 % україномовного). Аудиторія російськомовного контенту на другому місці, а україномовного найменш критична до алгоритмів. Лише 43 % вказали на відстеження контенту, і 20 % – на емоційний вплив алгоритмів.

Ці результати демонструють високий ступінь «цифрового наївтету» україномовного сегмента, що може бути наслідком відсутності інформаційно-аналітичних практик у цьому мовному полі TikTok.

Аналіз двомірних зв'язків дозволив виявити статистично значущі розбіжності між підгрупами респондентів, що дозволяє сформулювати кілька узагальнених висновків. Дівчата частіше, ніж хлопці, демонструють просоціальну та креативну взаємодію з контентом: займаються мистецтвом, саморозвитком, допомагають іншим. Натомість хлопці частіше повторюють небезпечні дії, використовують нецензурну лексику та частіше стикаються з відео, пов'язаними з агресією або «дорослими» темами.

У віковій динаміці простежується розширення меж дозволеного: старші підлітки частіше бачать провокативний і агресивний контент; повторюють дії, пов'язані з порушенням соціальних норм; споживають англomовний або російськомовний контент; наслідують інфлюенсерів; рідше звертаються до дорослих із проблемними ситуаціями.

Із віком також посилюється когнітивне навантаження: серед 15-річних вдвічі більше респондентів помічають зниження концентрації уваги після тривалого використання TikTok, ніж серед наймолодших.

При цьому досвід контакту з небезпечним контентом і девіантною поведінкою не має прямої залежності від віку, а скоріше залежить від типу контенту та поведінкової моделі групи.

Мова, якою підлітки споживають TikTok, виявляється потужним маркером характеру впливу платформи. Україномовний контент – загалом безпечніший і менш токсичний, натомість російськомовний і англomовний сегменти – більш насичені провокативними, ризикованими й нормодеструктивними патернами. Водночас користувачі англomовного TikTok найбільш цифрово обізнані, що пом'якшує ефекти ризикованого впливу.

Таким чином, мовна структура споживання контенту в TikTok є незалежним фактором ризику, який модифікує як сам контент, так і реакцію підлітка на нього – від мотивацій і повторення дій до рівня усвідомлення алгоритмічного впливу.

Висновки. Проведене соціологічне дослідження дало змогу комплексно проаналізувати механізми впливу TikTok на девіантну поведінку підлітків, виявити структурні та поведінкові фактори ризику, пов'язані з функціонуванням цифрового середовища, а також описати реакції, мотивації й рівень критичності юних користувачів щодо платформи.

TikTok виступає не лише джерелом розваги, а й інфраструктурою соціалізації, в межах якої поширюються як просоціальні, так і девіантні поведінкові патерни. Найбільшою мірою підлітки стикаються з контентом, що має емоційно-провокативний характер, зокрема відео з нецензурною лексикою, завищеними стандартами краси, агресією або дорослими темами. Серед респондентів, які переважно дивляться контент російською або англійською, частота експозиції до подібних матеріалів суттєво вища, ніж серед україномовних користувачів.

Механізми цифрового впливу (алгоритми, peer contagion, online disinhibition) суттєво впливають на поведінку підлітків, хоч не завжди це усвідомлюється самими користувачами. Спостерігається зростання толерантності до агресивної або провокативної поведінки, а також поступове перенесення групових норм TikTok у офлайн-середовище, що загрожує формуванням сталих девіантних практик.

Близько третини опитаних зізнаються, що хоча б раз повторювали побачене у TikTok, зокрема це стосується таких дій, як використання лайки заради уваги, участь у трендах чи відтворення

небезпечних челенджів. Особливо вразливими в цьому контексті виявляються респонденти з досвідом емоційних труднощів, конфліктів у родині або почуттям самотності.

Мотиваційні чинники створення або повторення ризикованого контенту демонструють домінування зовнішніх стимулів: бажання бути популярним, отримати схвалення аудиторії, бути в тренді, а також наслідування інфлюенсерів. Для частини респондентів створення девіантного контенту пов'язане з потребою привернути увагу батьків або друзів, що вказує на глибші комунікативні розриви в офлайн-взаємодії.

Статеві та вікові відмінності відіграють важливу роль у структурі ризиків: хлопці частіше демонструють схильність до агресивних чи ризикованих патернів, натомість дівчата орієнтовані на просоціальний або креативний контент. Із віком посилюється орієнтація на англomовний і російськомовний контент, зростає частка користувачів, які споживають відео з ознаками девіації, але також зростає частка тих, хто помічає зміни у власному психологічному стані після тривалого перегляду.

Цифрова обізнаність підлітків залишається на недостатньому рівні. Понад 40 % респондентів ніколи не замислювалися над тим, яку інформацію збирає TikTok або як працюють його алгоритми. Лише третина розуміє, що їхній контент підбирається відповідно до емоційних реакцій, а ще менше – що платформа збирає дані поза межами самої програми. Це створює умови для прихованого, але сталого впливу на поведінку та самосприйняття.

Мовна структура контенту є важливим предиктором впливу. Респонденти, які переважно споживають російськомовний контент, частіше повідомляли про контакт із девіантними відео, меншою мірою демонструють критичне ставлення до цифрових загроз, і частіше реагують пасивно. Англomовні користувачі, навпаки, демонструють вищу цифрову обізнаність і орієнтацію на саморозвиток. Таким чином, мовний чинник можна розглядати як індикатор цифрової соціалізації та потенційної вразливості.

У цілому, результати дослідження підтверджують, що TikTok формує складну екосистему взаємодії, в якій підлітки не лише споживають контент, а й активно беруть участь у конструюванні соціальних норм, значною мірою під впливом алгоритмів, референтних груп і недостатньої рефлексії щодо меж дозволеного. Це створює нові виклики для батьків, освітян і розробників політик у сфері цифрової безпеки.

Отримані результати дослідження свідчать про потребу в розробці цілеспрямованих програм цифрової просвіти для підлітків, з акцентом на критичне мислення, розпізнавання ризикованого контенту та усвідомлення роботи алгоритмів. Важливо також інтегрувати теми цифрової безпеки та емоційного самоконтролю в освітні курси медіаграмотності. Для сімей, шкіл і соціальних служб доцільно впровадити інструменти раннього виявлення онлайн-девіацій та формати підтримки підлітків із підвищеною вразливістю, зокрема тих, хто має досвід конфліктів, самотності або травм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adolescent health. 2023. URL: <https://surl.li/prnlvf> (дата звернення: 30.07.2025).
2. Livingstone S., Mascheroni G., Staksrud E. EU Kids Online 2020. LSE, 2020. URL: <https://surl.li/rfffel> (дата звернення: 10.07.2025).
3. Dishion T. J., Tipsord J. M. Peer contagion in child and adolescent social and emotional development / Annual Review of Psychology. 2011. Vol. 62. P. 189–214. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100412> (дата звернення: 10.07.2025).
4. Берегова Н., Шеремет А. Девіантна поведінка у підлітків: причини, прояви, шляхи профілактики та корекції. / *Psychology Travelogs*. 2025. № 1. С. 127–136. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2025-1-14> (дата звернення: 11.07.2025).
5. Гошовська Д. Т. Психологічні особливості девіантної поведінки сучасних підлітків : магістерська дис. / Д. Т. Гошовська ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2024. 56 с. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25618> (дата звернення: 12.07.2025).
6. Вергель Т. Л., Сингаївська І. В. Соціально-культурне середовище як чинник формування девіантної поведінки підлітків : матеріали VI Міжнар. конф. «Держава, регіони, підприємництво». Київ, 2024. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2418> (дата звернення: 12.07.2025).

7. Conte G., De Fazio L., Cavallo A. Scrolling through adolescence: a systematic review of the impact of TikTok on adolescent mental health / *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2025. Vol. 34. P. 1511–1527. URL: <https://rdcu.be/euH8V> (дата звернення: 13.07.2025).
8. Zhao X., Wong C. W. TikTok engagement traces over time and health risky behaviors: Combining data linkage and computational methods / *Telematics and Informatics*. 2025. Vol. 102305. URL: <https://arxiv.org/abs/2406.15991> (дата звернення: 15.07.2025).
9. Bickham C., Uhls Y., Ghosh A. Hidden in plain sight: Exploring the intersections of mental health, eating disorders, and content moderation on TikTok / *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2404.15457> (дата звернення: 17.07.2025).
10. Suler J. The online disinhibition effect / *Cyberpsychology & Behavior*. 2004. Vol. 7 (3). P. 321–326. DOI: <https://doi.org/10.1089/1094931041291295> (дата звернення: 17.07.2025).
11. Nearly half of UK families excluded from modern digital society, study finds / *The Guardian*. 2024. URL: <https://surl.li/fpjmln> (дата звернення: 20.07.2025).
12. Becker H. *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. Free Press, 1963. URL: <https://surl.li/aivbnd> (дата звернення: 20.07.2025).
13. Sutherland E. H. *Principles of Criminology*. 4th ed. Philadelphia : J. B. Lippincott, 1947. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.34192/page/n9/mode/2up> (дата звернення: 21.07.2025).
14. Gekoski A. Children and young people in the digital world: Benefits and Problems / *Sociology Review*. 2021. Vol. 29 (1). P. 18–21. URL: <https://www.researchgate.net/publication/335505520> (дата звернення: 21.07.2025).
15. Castells M. *Communication Power*. Oxford University Press, 2009. URL: <https://surl.li/kdpdrm> (дата звернення: 21.07.2025).
16. Durkheim É. *Suicide: A Study in Sociology* / transl. by J. A. Spaulding, G. Simpson. Glencoe, Ill. : Free Press, 1952. URL: <https://surl.li/lbzsks> (дата звернення: 22.07.2025).
17. Nabavi R. T., Bijandi M. S. Bandura's Social Learning Theory & Social Cognitive Learning Theory. URL: <https://www.researchgate.net/publication/267750204> (дата звернення: 22.07.2025).
18. Dishion T. J., Patterson G. R., Griesler P. C. Peer adaptations in the development of antisocial behavior: A social interactional model for delinquency / *Development and Psychopathology*. 1991. Vol. 3. P. 421–445. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0954579400005312> (дата звернення: 22.07.2025).
19. Ajzen I. The theory of planned behavior / *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 1991. Vol. 50 (2). P. 179–211. DOI: [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T) (дата звернення: 23.07.2025).
20. Tufekci Z. Algorithmic Harms beyond Facebook and Google: Emergent Challenges of Computational Agency / *Colorado Technology Law Journal*. 2015. Vol. 13. P. 203–218. URL: <https://surl.li/onjvbw> (дата звернення: 23.07.2025).
21. Presdee M. *Cultural Criminology and the Carnival of Crime*. London : Routledge, 2000. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/24321/1/366.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).

REFERENCES

1. World Health Organization. (2023). Adolescent health. Retrieved from: <https://www.who.int/health-topics/adolescent-health> [in English].
2. Livingstone, S., & EU Kids Online Network. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries [Report]. London School of Economics. Retrieved from: <https://surl.li/xibphy> [in English].
3. Dishion, T. J., & Tipsord, J. M. (2011). Peer contagion in child and adolescent social and emotional development. *Annual Review of Psychology*. 62. 189–214. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100412> [in English].
4. Berehova, N., & Sheremet, A. (2025). Deviantna povedinka u pidlitkiv: prychyny, proiavy, shliakhy profilaktyky ta korektsii [Deviant behavior in adolescents: Causes, manifestations, ways of prevention and correction]. *Psychology Travelogs*. 1. 127–136. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2025-1-14> [in Ukrainian].
5. Hoshovska, D. T. (2024). Psykholohichni osoblyvosti deviantnoi povedinky suchasnykh pidlitkiv [Psychological features of deviant behavior of modern adolescents] [Master's thesis, Volyn National University]. Retrieved from: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25618> [in Ukrainian].

6. Verhel, T. L., & Synhaivska, I. V. (2024). [Socio-cultural environment as a factor in the formation of deviant behavior of adolescents]. In Proceedings of the VI International Conference “*State, regions, entrepreneurship: Information, socio-legal, socio-economic aspects of development*”. Retrieved from: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2418> [in Ukrainian].
7. Conte, G., Di Iorio, G., Esposito, D., & others. (2025). Scrolling through adolescence: A systematic review of the impact of TikTok on adolescent mental health. *European Child & Adolescent Psychiatry*. 34. 1511–1527. Retrieved from: <https://rdcu.be/eyH8V> [in English].
8. Zhao, X., & Wong, C. W. (2025). TikTok engagement traces over time and health risky behaviors: Combining data linkage and computational methods. *Telematics and Informatics*, 102305. Retrieved from: <https://arxiv.org/abs/2406.15991> [in English].
9. Bickham, C., Kazemi-Nia, K., Luceri, L., Lerman, K., & Ferrara, E. (2024). Hidden in plain sight: Exploring the intersections of mental health, eating disorders, and content moderation on TikTok. *arXiv preprint arXiv: 2404.15457*. Retrieved from: <https://arxiv.org/abs/2404.15457> [in English].
10. Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *CyberPsychology & Behavior*. 7 (3). 321–326. DOI: <https://doi.org/10.1089/1094931041291295> [in English].
11. The Guardian. (2024, March 17). Nearly half of UK families excluded from modern digital society, study finds. Retrieved from: <https://surl.li/hcyfjr> [in English].
12. Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. Free Press. Retrieved from: <https://surl.li/iiighl> [in English].
13. Sutherland, E. H. (1947). *Principles of criminology* (4th ed.). J. B. Lippincott. Retrieved from: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.34192/page/n9/mode/2up> [in English].
14. Gekoski, A. (2021). Children and young people in the digital world: Benefits and problems. *Sociology Review*. 29 (1). 18–21. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/335505520> [in English].
15. Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press. Retrieved from: <https://maestriacomunicacionibero.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/03/castells-power-in-the-network-society.pdf> [in English].
16. Durkheim, É. (1952). *Suicide: A study in sociology* (J. A. Spaulding & G. Simpson, Trans.). Free Press. (Original work published 1897). Retrieved from: <https://surl.li/vweqpx> [in English].
17. Nabavi, R. T., & Bijandi, M. S. (2012). Bandura’s social learning theory & social cognitive learning theory. ResearchGate. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/267750204> [in English].
18. Dishion, T. J., Patterson, G. R., & Griesler, P. C. (1991). Peer adaptations in the development of antisocial behavior: A social interactional model for delinquency. *Development and Psychopathology*, 3, 421–445. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0954579400005312> [in English].
19. Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 50 (2). 179–211. DOI: [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T) [in English].
20. Tufekci, Z. (2015). Algorithmic harms beyond Facebook and Google: Emergent challenges of computational agency. *Colorado Technology Law Journal*. 13. 203–218. Retrieved from: <https://surl.li/majtyt> [in English].
21. Presdee, M. (2000). *Cultural criminology and the carnival of crime*. Routledge. Retrieved from: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/24321/1/366.pdf> [in English].

Bolotova Viktoriia Oleksandrivna

PhD in Sociology, Associate Professor,
Department of Applied Sociology and Social Communications
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody Square, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2123-9777

Cherniavska Oksana Volodymyrivna

PhD in Sociology, Associate Professor,
Department of Applied Sociology and Social Communications
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody Square, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4492-2432

Baidak Tetiana Mykhailivna

PhD in Sociology, Associate Professor,
Department of Applied Sociology and Social Communications
V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody Square, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7616-0949

TIKTOK AS A FACTOR OF DEVIANT BEHAVIORAL PATTERNS IN ADOLESCENTS

*The article is devoted to the sociological analysis of the impact of the social network TikTok on the formation of deviant behavior among adolescents. **Problem.** The relevance of this issue is driven by the rapid rise of digital platforms in youth socialization processes, alongside a lack of research into the specific mechanisms through which TikTok facilitates the spread of risky or socially unacceptable behavior. Existing studies tend to focus on psychological aspects of internet addiction or superficial characteristics of content, while sociological analysis of digital behavioral mechanisms remains fragmented. The article integrates interdisciplinary frameworks, including the theory of digital socialization, deviance theory, the concept of peer contagion (behavioral transmission within digital networks), the effect of online disinhibition, and the model of algorithmic governance of attention.*

Purpose. This article aims to provide a sociological understanding of the influence of TikTok on the formation of deviant behavior among adolescents, with particular focus on the specific mechanisms that are unique to this digital platform.

Methods. To identify the influence of TikTok on adolescents' behavioral patterns – such as the repetition of risky actions, reactions to provocative videos, social imitation of influencers, and the cognitive and emotional effects of platform interaction – a pilot sociological study was conducted among adolescents aged 11 to 15. Special attention was given to three theoretical mechanisms: peer contagion, algorithmic amplification of content, and the effect of online disinhibition. Data were collected through an online survey using a convenience sampling method, with a total of 567 respondents. Although the study is not representative, it allows for the identification of observable trends. Data were processed using SPSS with bivariate analysis and the χ^2 test to identify statistically significant relationships between variables.

Results. The findings indicate that adolescents who consume Russian-language or English-language content are more likely to encounter videos with deviant elements (e.g., aggression, profanity, stunts, bullying) and are more prone to imitating such behaviors. Significant influencing factors include the desire to stay on trend, imitation of influencers, and boredom. A low level of digital awareness was also observed: only one-third of adolescents are aware that TikTok collects personal data and curates content to enhance emotional engagement. The study also highlights the role of specific social backgrounds – such as experiences of conflict, emotional distress, or loneliness – that may increase vulnerability to deviant behavioral patterns. These insights outline potential directions for prevention strategies and digital literacy education targeting youth.

Key words: social networks, TikTok, digital socialization, adolescents, deviant behavior.

Дата надходження статті: 01.08.2025

Дата прийняття статті: 09.09.2025

Опубліковано: 21.10.2025